

DE FRIESE GALERIJ

De subtiliteit van wegwerpmateriaal

Jan Reinder Adema exposeert in Museum Dr8888. Een overzichtstentoonstelling van zijn werk in golfkarton. Dit goedkope product blijkt zich heel goed te lenen voor mooie en gevoelige beelden.

Dirk van Ginkel

Er schuilt voor kunstenaars een grote charme in alledaagse materialen, het meest nog in het spul dat doorgaans wordt weggegooid. Honderd jaar geleden bleek dat voor het eerst. Dada-kunstenaar Kurt Schwitters bijvoorbeeld maakte collages van gebruikte treinkaartjes en verpakkingsetiketten, niet zelden opgeraapt van straat. Karel Appel maakte een aantal jaren later beelden van restmateriaal uit de bouw of van takken die hij vond in een park. En rond 1960 deed de Nul-beweging het allemaal nog eens dunnetjes over met onder meer autobanden en bierkratjes.

Al deze kunstenaars hadden zo hun bedoelingen met dit werk, zoals het zich afzetten tegen de 'officiële kunstwereld'. Maar een ontroerend bijverschijnsel ervan is dat je als toeschouwer met een ander oog gaat kijken naar de dingen om je heen: ze krijgen, hoe nietig misschien ook, een zekere waarde.

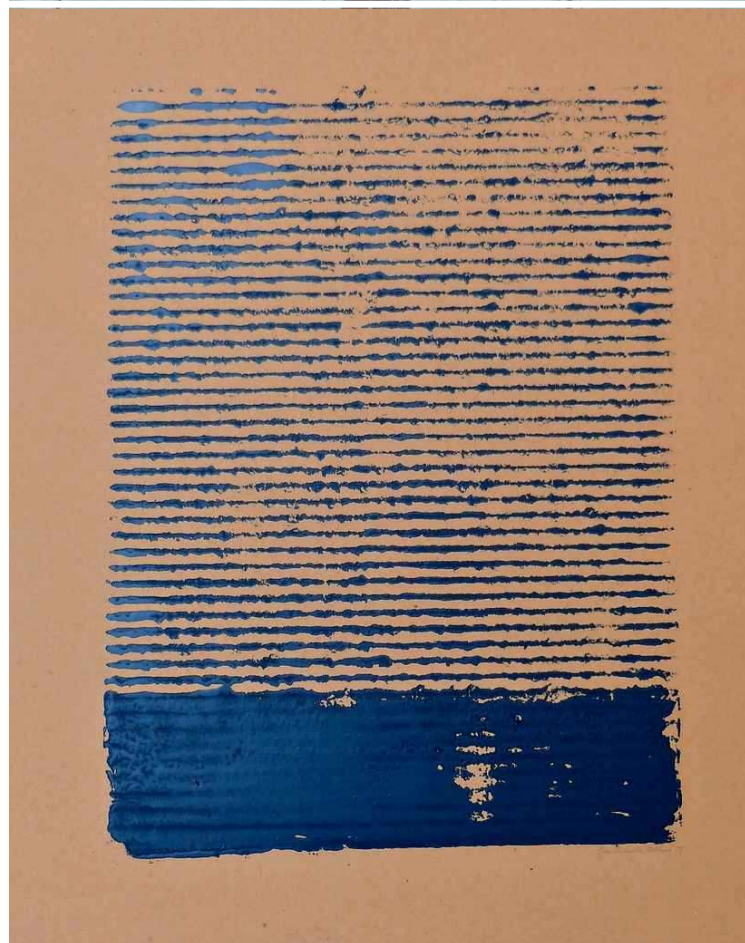
Museum Dr8888 toont nu werk van Jan Reinder Adema (Suwâld, 1954), die een voorliefde heeft voor golfkarton, ook zo'n materiaal dat je doorgaans achteloos weggooit. Zo'n veertig werken zijn er te zien: zowel kartondrukken als kartonsneden. Bij een kartondruk wordt het bewerkte karton voorzien van verf en afgedrukt, bij een kartonsnede is het bewerkte en gekleurde karton zelf het eindresultaat.

Het is goed te zien hoe Adema de verschillende mogelijkheden van het karton onderzoekt.

Landschap 1 uit 1987 is een van de oudste werken op de expositie. Adema heeft hier de toplaag van het rechthoekig stuk golfkarton bijna geheel verwijderd. De bloot gekomen ribbels – hier horizontaal gepositioneerd – en het overgebleven egale oppervlak heeft hij gekleurd en afgedrukt. Je kunt er met gemak een landschap in zien, maar aan vorm is het werk nogal rudimentair.

In zijn latere werk is hij veel gedetailleerder bezig. Eerst met afbeeldingen van hekjes zoals je die aantreft in het Friese boerenlandchap. Later met boten, bomen, landschapjes en meer oosters getinte taferelen, waaronder een afbeelding van de Chinese muur afgedrukt op een krantenpagina met Chinese karakters.

Ook varieert Adema in techniek. Soms wordt de achtergrond ge-

vormd uit de ribbels van het karton en is de afbeelding steeds de niet-verwijderde toplaag.

Soms, zoals in *Meeuwen* uit 2001, keert hij het procedé om. Daar is de achtergrond de toplaag en krijgt het eigenlijke beeld gestalte door in die toplaag uitsneden te maken. Het is alsof Adema in zware contourlijnen een stel meeuwen rond een vissersboot heeft getekend en die vervolgens uit de toplaag heeft gesneden. Binnen deze twee uitersten vindt Adema telkens weer nieuwe manieren om beelden te maken.

De expositie *De kracht van karton* zou je kunnen zien als een systematische verkenning van de mogelijkheden van golfkarton als materiaal voor kunstenaars. Maar het is veel meer dan dat. Jan Reinder Adema maakt met dat onaanzienlijke karton prachtige, verstilde natuuraferelen waarvan de poëtische kracht door de vaak onbestemde kleuren wordt versterkt. Af en toe doet het werk een beetje denken aan de exotische bloesemtakken die Van Gogh ooit schilderde en ook de vroege Mondriaan met zijn vreemd gekleurde boomschilderijen is niet ver weg.

Daarom is het zo merkwaardig dat Adema juist iemand als Jan Schoonhoven noemt als inspirator. Nul-kunstenaar Schoonhoven maakte abstracte kartonreliëfs, monochroom en rationalistisch. Adema's werk daarentegen is figuratief, kleurrijk en vol gevoel. Dus hoe zit dat? Daar schiet de toelichting van het museum tekort.

Iets soortgelijks geldt voor de Friese kunstenaar Sjoerd de Vries, die volgens het museum door Adema wordt opgevoerd als 'mentor'. Wat daarmee wordt bedoeld blijft onbeantwoord. Het raadsel wordt alleen maar groter als je het werk van De Vries ziet dat tussen dat van Adema is opgehangen: geen kartonkunst maar een tekening van een wat *unheimisch* landschap – krijgt op papier – die helemaal niets verklaart in termen van verwantschap. Dus hoezo mentor?

Een laatste kanttekening nog bij de expositie van dit prachtige werk. Alles is ingelijst met gewoon glas. Als je er geen gymnastische toeren voor uithaalt, sta je de hele tijd naar jezelf te kijken. Dat zit de beleving nogal in de weg. Het karton van Adema is een investering in wat duurder glas meer dan waard.

Van boven naar beneden: *Meeuwen* (2001), *Overtuin Beetsterzwaag* (2011), *Landschap 1* (kartondruk, 1987).

Drachten – Museum Dr8888: Museumplein 2, dinsdag tot en met zondag 11-17 uur, te zien tot en met 8 juli www.museumdrachten.nl www.janreinderadema.nl